

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 27/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi rikoslain 17 luvun, kokoontumislain ja järjestyksenvalvojista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä toukokuuta 2004 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi rikoslain 17 luvun, kokoontumislain ja järjestyksenvalvojista annetun lain 8 §:n muuttamisesta (HE 81/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula, oikeusministeriö

- lainsäädäntöneuvos Kimmo Hakonen, sisäasiainministeriö
- ylikomisario Pentti Pöyry, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- hallituksen jäsen, käräjäoikeustuomari Mikko Saleva, Käräjäoikeustuomarit ry
- asianajaja Ari Halonen, Suomen Asianajajaliitto ry
- puheenjohtaja Hannu Sainio, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- hallituksen jäsen, johtava kihlakunnansyyttäjä Kari Ranta, Suomen Syyttäjäyhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— professori Ari-Matti Nuutila.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan rikoslakiin otettavaksi laitonta naamioitumista koskevat rangaistussäännökset. Kiellettyä olisi tunnistamista vaikeuttava kasvojen peittäminen yleisellä paikalla järjestetyn yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden yhteydessä taikka muussa yleisön kokoontumisessa yleisellä paikalla. Rangaistavaa olisi esiintyminen kasvot osittain tai kokonaan hupun, naamion tai maalauksen tai vastaavan peittämällä tavalla, joka vaikeuttaa tunnistamista. Laittomana naamioitumisena ei kuitenkaan pidettäisi naamioituneena esiintymistä, jos sen tar-

koituksena on suojautua säältä tai osallistua karnevaaliin tai muuhun vastaavaan yleisötilaisuuteen tai siihen on uskonnollinen tai jokin muu hyväksyttävä syy. Kokoontumislakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden yhteydessä ei saisi myöskään pitää hallussa esinettä, jota on perusteltua aihetta epäillä voitavan käyttää kasvojen peittämiseen tunnistamista vaikeuttavalla tavalla, jollei tarkoituksena ole suojata kasvoja säältä tai osallistua karnevaaliin tai muuhun vastaavaan yleisötilaisuuteen taikka jollei esineen

hallussapitoon ole uskonnollista tai muuta hyväksyttävää syytä. Teko rangaistaisiin kokoon-
tumisrikkomuksena. Järjestyksenvalvojista an-
nettuun lakiin ehdotetaan vähäisiä teknisiä muu-
toksia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdol-
lisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty
ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esitys perustuu järjestyslain (HE 20/2002 vp) ja lakialoitteen LA 164/2002 vp kä-
sittelyn yhteydessä eduskunnan yksimielisesti
hyväksymään lausumaan, jossa eduskunta edel-
lytti hallituksen huolehtivan siitä, että erikseen
valmistellaan lakiehdotus koskien rangaistuk-
sen uhalla sen kieltämistä, että naamioituneena
mielenosoituksessa taikka muulla tavalla naa-
mioituneena esiintymällä voidaan yleistä järjes-
tystä häiritä tai turvallisuutta vaarantaa (EV 295/2002 vp, HaVM 28/2002 vp). Hallintovalio-
kunta on 10 päivänä lokakuuta 2003 pyytänyt
perustuslain 47 §:n 2 momentin nojalla oikeus-
ministeriöltä selvityksen siitä, mihin toimenpi-
teisiin on ryhdytty eduskunnan hyväksymän lau-
suman johdosta. Selvityksen johdosta valiokun-
ta on antanut oikeusministeriölle lausuntonsa,
jossa on kiirehditty lakiehdotuksen valmistelua
(HaVL 9/2003 vp).

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen ta-
voitteena on turvata rauhanomaista kokoontu-
misvapauden käyttöä ehkäisemällä järjestyshäi-
riöitä ja väkivaltaisuuksia mielenosoitusten ja
muiden yleisten kokoontumisten yhteydessä
sekä parantaa mahdollisuuksia saattaa rikokses-
ta epäillyt syytteeseen. Koska on olemassa oi-
keutettuja syitä kasvojen peittämiseen, asetettu-
jen tavoitteiden kannalta ei ole tarkoituksenmu-
kaista yleisesti kieltää naamioitumista yleisellä
paikalla. Naamioitumiskiellon tulee kuitenkin
olla siinä määrin laaja-alainen, että se mahdol-
listaa sääntelyn riittävän tehokkaan soveltami-
sen ja vähentää mahdollisuutta kiertää kieltoa.

Myös perustuslakivaliokunnan lausunnon
(PeVL 26/2004 vp) mukaan ongelmana mielen-
osoituksissa on ollut, että osanottajien joukkoon
on usein juuri naamioitumalla soluttautunut sii-

hen alunperin kuulumattomia henkilöitä, joiden
toiminta on johtanut mellakointiin ja väkivaltai-
suuksiin. Tällainen on saattanut rajoittaa mielen-
osoituksiin rauhanomaisesti osallistuvien ilmai-
su- ja kokoontumisvapautta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut esitykses-
tä antamassaan lausunnossa, että laittoman naa-
mioitumisen kriminalisointi tulee kytkeä henki-
lön tarkoitukseen loukata tai vaarantaa yleistä
järjestystä tai turvallisuutta tai ryhtyä muuhun
oikeudenvastaiseen tekoon. Lisäksi valiokun-
nan lausunnosta ilmenee, ettei ole esitetty riittä-
viä perusteita kieltää ja kriminalisoida naa-
miointiin mahdollisesti käytettävien esineiden
hallussapitoa. Perustuslakivaliokunta katsoo
myös, ettei tarkastusoikeuksia koskeva ehdotus
täytä oikeasuhtaisuuden vaatimuksia ja että siltä
puuttuu painava yhteiskunnallinen tarve.

Perustuslakivaliokunnan lausunto merkitsee
sitä, että hallituksen esitykseen sisältyvät toinen
ja kolmas lakiehdotus on hylättävä ja että ensim-
mäisen lakiehdotuksen 17 luvun 13 a §:n 1 mo-
menttia on muutettava. Mainitun pykälän 2 mo-
menttia koskeva huomautus ei liity suoranaisesti
sääntämisjärjestykseen, vaan on sääntelyn ko-
konaisuutta koskeva tarkoituksenmukaiseen kir-
joitustapaan liittyvä kysymys.

Valiokunnalla on ollut käytettävissään oi-
keusministeriön muistio, jossa ehdotetaan perus-
tuslakivaliokunnan lausunnon johdosta rikos-
lain 17 luvun 13 a §:n kirjoittamista seuraavasti:
"Joka yleisellä paikalla järjestetyn yleisen ko-
kouksen tai yleisötilaisuuden yhteydessä taikka
muussa yleisön kokoontumisessa yleisellä pai-
kalla esiintyy kasvot kokonaan tai osittain hu-
pun, naamion, maalauksen tai vastaavan peittä-
mänä tavalla, joka vaikeuttaa hänen tunnistamis-
taan *siten, että hänen käyttäytymisestään voi-*

daan päätellä hänen tarkoituksenaan olevan loukata tai vaarantaa yleistä järjestystä tai turvallisuutta tai ryhtyä muuhun oikeudenvastaiseen tekoon, on tuomittava laittomasta naamioitumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi."

Valiokunta katsoo kirjoittamistavan täyttävän perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyvän tavallisen lain säätämisyjärjestyksen edellyttämän täsmentämisvaatimuksen. Valiokunta pitää kuitenkin tavoiteltavana — kunhan sääntelyn tavoite voidaan asianmukaisesti turvata — rangaistussäännöksen kirjoittamista selkeämpään muotoon.

Jotta poliisille tulisi paremmat mahdollisuudet varautua naamioitumisiin, on perusteltua, että kokoontumislakiin (530/1999) otetaan järjestettävästä yleisestä kokouksesta poliisille tehtävään ilmoitukseen (8 §) lisättäväksi tieto naamioituneena esiintymisestä. Sen sijaan yleisöti-

laisuuden järjestäjän (14 §) ei tarvitsisi säännönmukaisesti ilmoittaa naamioitumisesta, mutta poliisi voisi tarvittaessa vaatia siitä selvitystä.

Valiokunta pitää laittoman naamioitumisen säätämistä rangaistavaksi perusteltuna. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi laittomaan naamioitumiseen on päästävä puuttumaan riittävän ajoissa. Jos tässä epäonnistutaan, vaarallinen toiminta voi eskaloitua, jolloin viranomaisille ei välttämättä jää voimavaroja tekojen selvittämiseen ja niistä vastuullisten vastuuseen saattamiseen.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Veijo Puhjo /vas
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Lasse Hautala /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd

Rosa Meriläinen /vihr
Lauri Oinonen /kesk
Heli Paasio /sd
Tapani Tölli /kesk
Ahti Vielma /kok
vjäs. Terhi Peltokorpi /kesk
Petri Salo /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.